

Beslutningsforslag nr. B 81. Fremsat den 5. december 1997 af Anders Mølgaard (V), Hanne Severinsen (V), Ulla Tørnæs (V), Frank Dahlgaard (KF), Lene Espersen (KF) og Eva Møller (KF)

Forslag til folketingsbeslutning om en national kvalitetsstrategi

Folketinget pålægger regeringen i samlingen 1997-98 at fremsætte de nødvendige lovforslag til vedtagelse i indeværende folketingsår til opfyldelse af en national kvalitetsstrategi på uddannelsesområdet omfattende følgende initiativer:

1) Nationalt kvalitetsinstitut.

– Der etableres et permanent, nationalt kvalitetsinstitut, der systematisk og uafhængigt løbende skal evaluere såvel de enkelte uddannelser som hele uddannelsessystemet og kvalitetssikre uddannelserne i samspil med brugerne, aftagerne og de lokale institutioner, herunder formulere kvalitetsdeklarationer på alle uddannelsesniveauer, samt oprettelse af en vidensbank i tilknytning hertil.

2) Folkeskolen.

– Fastlæggelse af nationale målsætninger ved afslutningen af folkeskolens forskellige klassetrin i form af opstramning i fagenes læseplaner på alle niveauer, lokal målfastsættelse helt ned til den enkelte elev samt gennemsigtighed i resultaterne lokalt, regionalt og internationalt.

– Standpunktskarakterer fra 5. klasse - samt eventuelt flere eksamensfag.

– Flere timer i dansk og matematik i de små klasser.

– Holddeling udvides til alle klassetrin og skal kunne anvendes i ubegrænset omfang som et redskab til at understøtte og give den enkelte elev udfordringer.

– Tidligere tilbud om fremmedsprog.

– Styrkelse af pædagogisk og strategisk ledelse ved at øge lederens indflydelse.

3) Ungdomsuddannelserne.

– National målformulering og lokal opfølgning på de overordnede rammer.

– Styrkelse af samarbejdet med erhvervslivet i de gymnasiale uddannelser.

– Gennemsigtighed i prøvekaraktergennemsnittene på alle niveauer.

– Sikring af fleksible lovgivningsmæssige rammer omkring erhvervsuddannelserne, der kan medvirke til, at uddannelserne hurtigt kan tilpasse sig kvalifikationsbehovene på arbejdsmarkedet.

– Forenkling af indgangsvejene til erhvervs- og ungdomsuddannelserne.

– Mulighed for at fastsætte adgangskrav til erhvervsuddannelserne.

– Hf skal være en egentlig voksenuddannelse.

4) De videregående uddannelser.

– Styrkelse af samspil mellem uddannelsesinstitutioner og erhvervsliv samt øget aftagerindflydelse.

– Styrkelse af den faglige vejledning for den enkelte studerende.

– Styrkelse af pædagogisk og strategisk ledelse ved at øge lederens indflydelse.

– Kvalitetssikring af forskeruddannelsen.

5) Styrkede organisatoriske rammer.

– Udbudskrav for de enkelte uddannelser - minimumskrav til udstyr, lokaler, mindste elevtal og lærerressourcer.

– Tilskudssystemerne skal målrette uddannelserne til, at de studerende gennemfører forløbene.

– Kvalitetssikrings- og udviklingssystemer i alle uddannelser.

– Undervisningstillæg for den gode underviser.

Bemærkninger til forslaget

I de senere år er der konstateret et kvalitetsfald i det danske uddannelsessystem. Dette har afspejlet sig i flere kritiske rapporter - også internationale - om problemerne i forskellige dele af uddannelsessystemet. Forslagsstillernes mål er, at Danmark i det kommende tiår atter placerer sig blandt de fem førende nationer på det uddannelsespolitiske verdenskort.

Ikke mindst i en stadig mere globaliseret økonomi og internationaliseret tidsalder med kontakter og konkurrence på kryds og tværs af kontinenter er det af afgørende betydning, at det danske uddannelsesniveau er af en sådan kvalitet, at det giver grundlag for vækst og velstand.

De mange problemer og udfordringer nødvendiggør, at der formuleres en national kvalitetsstrategi. Strategien skal i den konkrete udformning tage hensyn til, at det fortsat er den enkelte uddannelsesinstitution, der har betydelige frihedsgrader, for så vidt angår undervisningens tilrettelæggelse, økonomiske prioriteringer m.v.

Den nationale kvalitetsstrategi skal således først og fremmest opstille indholds krav, som sikrer et højt kvalitetsniveau i det danske uddannelsessystem.

Bemærkninger til beslutningsforslagets enkelte punkter

Ad 1

Der etableres et permanent, uafhængigt nationalt kvalitetsinstitut, der løbende og systematisk skal evaluere alle uddannelser og uddannelsesinstitutioner i samspil med brugerne, aftagerne, eksperter og de lokale institutioner. Bestyrelsen skal sammensættes, så aftagerne i høj grad er repræsenteret.

Der er behov for, at uddannelsesinstitutionerne, der har stort råderum i forhold til tilrettelæggelsen af uddannelsesindsatsen, effektivt evaluerer indsatsen. Institutet skal løbende følge op på, om der leveres den ydelse, som er forudsat både på de enkelte uddannelser og i hele uddannelsessystemet.

Kvalitetsinstitutet skal fungere som institutionernes sparringspartner og opstille konkrete anbefalinger til forbedringer i bestræbelserne for at nå de bedst mulige resultater i uddannelserne. Lederen skal have det overordnede ansvar for opfølgningen og udmønt-

ningen af evalueringens anbefalinger, og vidensbanken, jf. nedenfor, skal kunne være lederen behjælpelig.

Der skal skabes rammer, der kan sikre en konsekvent opfølgning på evalueringerne, som bl.a. indeholder incitament for institutionerne til konkret at forbedre uddannelsernes kvalitet.

En forudsætning for, at evalueringer af uddannelsesinstitutionerne tages alvorligt, og for, at institutionerne kan nå de bedst mulige resultater, er, at evalueringerne følges op og har konsekvenser. Derfor skal det i reglerne for den nationale kvalitetsindsats sikres, at undervisningsministeren har de nødvendige beføjelser til at gribe ind over for institutioner, der ikke lever op til forventningerne, og tilsvarende et bevillingssystem, der belønner den gode kvalitet. Endvidere skal det sikres, at der sker en konsekvent og hurtig opfølgning af internationale undersøgelser, som omfatter Danmark.

Der skal endvidere etableres en vidensbank under kvalitetsinstitutet, der skal forestå indsamlingen af eksterne, landsdækkende kvalitetsvurderinger, resultatmålinger, lokale erfaringer, relevant statistik m.v., herunder indsamle tilsvarende internationalt materiale. Denne viden skal være tilgængelig og bør kunne formidles for det pædagogiske personale, men også for aftagerne m.v.

Debatten om, hvordan den bedste og mest optimale læring tilvejebringes, hvilke metoder der giver gode, målbare resultater, kræver en fælles vidensbank, som alle interesserede kan trække på, og som kan anvendes direkte i efteruddannelsesindsatsen over for det pædagogiske personale. I dag findes allerede en række meget spændende eksperimenter. Sådanne resultater og nyskabelser vil være et vigtigt indhold i vidensbanken.

Samtidig forventer forslagsstillerne, at undervisningsministeren i OECD-kredsen arbejder for, at OECD udformer kvalitets-, udviklings- og læringsforslag på baggrund af de forskellige erfaringer i medlemslandene.

Ad 2

Der skal løbende gennemføres en lokal, regional,

national og international sammenligning af elevernes færdigheder.

En central forudsætning for udviklingen af skolerens kvalitet er, at der løbende gennemføres evalueringer og målinger på den enkelte skole, og at disse kan sammenlignes lokalt, regionalt, nationalt og internationalt. Dermed får skolerne mulighed for at måle sig med hinanden og tage ved hinandens erfaringer i forsøget på at nå de bedst mulige resultater.

Der skal centralt for hvert klassetrin formuleres klare og præcise mål for det niveau, den enkelte og klassen som helhed skal nå på hvert klassetrin.

Kun gennem centrale mål for undervisningen på de forskellige klassetrin er det muligt at få den nødvendige sammenhæng i uddannelsessystemet og muligt at sikre en tværgående national og international evalueringsindsats af resultaterne. Derfor skal Undervisningsministeriet udstikke mål for, hvor langt eleverne bør nå på de enkelte klassetrin gennem uddannelsen og dermed ved afslutningen af uddannelsen. Det skal endvidere sikres, at disse evalueringer så vidt muligt opfyldes.

Der skal lokalt fastsættes mål for den enkelte elevs indlæring og udarbejdes individuelle handlingsplaner. Til brug herfor skal der fra 5. klasse gives standpunktskarakterer. Endvidere skal der overvejes flere eksamensfag i folkeskolen. For at sikre gennemskuelighed og en opfølgning af den enkelte elevs resultater skal der gennem hele forløbet udarbejdes individuelle handlingsplaner, som den enkelte elev, lærer og forældre kan forholde sig til. Fra 5. klasse skal processen understøttes af standpunktskarakterer.

Der skal centralt fastsættes et minimumstimental for de centrale færdighedsfag dansk og matematik. Det skal være et klart krav, at unge, der forlader folkeskolen, behersker læsning, skrivning og matematik på et i international sammenhæng højt niveau. En væsentlig forudsætning for et samlet højt kvalitetsniveau i folkeskolen er, at eleverne er sikret et minimum af timer i de grundlæggende færdighedsfag. I dag findes der kun et minimum for det samlede antal timer samt en timefordelingsplan, der kun er vejledende. For at sikre den faglige kvalitet og indlæringen af de grundlæggende færdigheder bør dette minimum fastsættes centralt.

Desuden skal personlige kvalifikationer som ansvarsfølelse, kvalitetsbevidsthed, omstillingsevne og kommunikationsevne samt særlige erhvervs kvalifikationer som selvstændighed og iværksætterforbedres.

Holddeling skal udvides til alle klassetrin. Holddeling sikrer individuelt tilrettelagt undervisning. For at sikre en større individualitet bør holddelingen udvides til alle klassetrin. Målet er at sikre alle elever

de udfordringer og den hjælp, som de har behov for og ikke mindst burde have ret til. Der skal arbejdes med at indføre eksamensformer, der tager hensyn til det niveau, der gennem anvendelse af holddeling er blevet undervist på i skolen.

Der skal gives tilbud om fremmedsprog på tidligere klassetrin i folkeskolen. Den stigende internationalisering stiller større og større krav til de sproglige færdigheder. En forudsætning for at kunne anvende informationsteknologien fuldt ud er ofte, at man kan skrive, tale og læse andre sprog. Derfor skal eleverne tidligere end i dag have et tilbud om sprogundervisning.

Lederen skal styrkes. Lederen skal først og fremmest virke som faglig, pædagogisk inspirator. Der skal etableres en egentlig professionel skolelederuddannelse. Endvidere skal skolelederne tilskyndes til at skille sig ud fra Danmarks Lærerforening, da det ikke er hensigtsmæssigt, at skolelederen og lærerstaben kommer til at sidde i forhandling med sig selv. Der skal åbnes op for forsøg med åremålsansættelser på lederniveau i folkeskolen.

Ad 3

Der skal for de gymnasiale uddannelser centralt fastsættes klare mål for hvert enkelt fag. En forudsætning for kvalitetsmålinger og for en sammenhæng i uddannelsessystemet er, at de enkelte fag har klare mål. Derfor skal der også i gymnasiet fastsættes klare centrale og målbare mål for de enkelte fag. Målopfyldelsen skal være decentral.

Samarbejdet med erhvervslivet skal styrkes. Flere og flere tager i dag en gymnasial uddannelse. Dermed bliver den gymnasiale uddannelse som rekrutteringsbase for de erhvervsfaglige uddannelser af større og større betydning. For at sikre sammenhængen mellem uddannelserne og erhvervslivet, der efterfølgende skal aftage studenterne, skal samarbejdet med erhvervslivet styrkes.

For erhvervsuddannelser gælder, at der skal etableres mere fleksible lovgivningsmæssige rammer, der kan sikre, at uddannelserne hurtigt kan tilpasse sig kvalifikationsbehovene på arbejdsmarkedet.

En væsentlig forudsætning for, at uddannelserne kan forny sig og løbende tilpasse sig kvalifikationskravene på arbejdsmarkedet, er, at rammerne om uddannelserne er tilstrækkeligt fleksible. Derfor skal bekendtgørelsesstrukturen gøres mere fleksibel og rummelig, så arbejdsmarkedets parter selv hurtigt kan sikre, at uddannelserne ajourføres uden forsinkende administrative rutiner.

Der skal være mulighed for at fastsætte adgangskrav til uddannelserne. En væsentlig forudsætning for at hæve kvaliteten af erhvervsuddannelserne og

nå de faglige mål er, at eleverne har et fundament, der gør det muligt at honorere de krav, som stilles i uddannelserne. For at sikre en korrekt information om de faglige krav i uddannelserne skal de enkelte erhvervsuddannelser have mulighed for at stille adgangskrav.

Hf skal være en egentlig voksenuddannelse. Undersøgelser peger på, at unge, der tager hf direkte efter folkeskolens 10. klasse, generelt klarer sig dårligere på de videregående uddannelser, og at mange af dem aldrig gennemfører disse uddannelser. For at nå den samme viden på to år som ved gymnasieskolens tre år kræver det en betydelig modenhed. Derfor skal hf være forbeholdt voksne. Hermed menes f.eks. de unge, der efter folkeskolen enten har været ude at rejse eller arbejde, men som derefter ønsker at komme ind på en uddannelse, der kræver en adgangsgivende gymnasial eksamen, eller de ældre, der ønsker at vende tilbage til uddannelsessystemet. Det betyder, at hf-uddannelsen i fremtiden ikke er for unge, der netop har afsluttet en eksamen fra 10. klasse.

Forbudet mod gennemsigtighed i prøvekaraktergennemsnittene i enkeltfag, for årgangene og for regionerne i Danmark, skal ophæves. Der skal herefter være åbenhed og gennemsigtighed i prøvekaraktergennemsnittene i gymnasierne.

Herunder bør der generelt ses på, om ikke det er muligt at forenkle indgangene til de enkelte uddannelser, så det bliver nemmere for de unge at træffe et valg uden unødigt forsinkende omveje.

Ad 4

Samspillet mellem de videregående uddannelser og erhvervslivet skal styrkes. Erhvervslivet skal være bedre repræsenteret i de styrende organer på de videregående uddannelser. Erhvervslivet skal have bedre muligheder for at levere undervisere, oprette scholarships m.v. samt formulere projekter, som de studerende forpligter sig på ved større opgaver og lignende.

Studievejledningen og den faglige vejledning for den enkelte studerende skal forbedres.

Der bør etableres egentlig udslusningsvejledning, og det skal undersøges, om det er muligt at præmiere studieformer, der sikrer, at den studerende gennemfører studierne.

Færdiguddannede skal løbende evalueres med henblik på at identificere, hvilke elementer af uddannelsen de har fundet anvendelse for i deres erhvervsarbejde, identificere mangler, samt at studienævnene i fornødent omfang trækker på færdiguddannede. I denne sammenhæng er der også behov for at analysere, om indslusningsvejledningen i fornødent om-

fang informerer de potentielle studerende om modtagerinstitutionernes krav og forventninger.

Ledelsen på institutionerne skal styrkes. En væsentlig forudsætning for, at ledelsen kan tage ansvar for kvaliteten på institutionerne, er, at ledelsen har reel ledelsesbeføjelse. Kvalitet i uddannelsen kræver derfor kvalitet i ledelsen, en kvalitet, der er kendetegnet ved de rette kvalifikationer og instrumenter til de rette opgaver. Rektor skal være udpeget og ikke kollegialt valgt, og der skal være større spillerum for pædagogisk og strategisk lederskab.

Forskeruddannelsen skal kvalitetssikres. Forskeruddannelsen skal gås efter i sømmene. Herunder skal det overvejes, hvordan det meget usmidige ph.d.-forløb kan gøres mere fleksibelt. Endvidere skal ph.d.-afhandlinger i højere grad vurderes af internationale forskere.

Ad 5

For at sikre en national kvalitetsstrategis gennemførelse skal der sikres en række organisatoriske reformer: Der skal fastsættes udbudskrav for de enkelte uddannelser, der som minimum omfatter krav til udstyr, lokaler, mindste antal studerende og læreresressourcer. En væsentlig betingelse for en uddannelseskvalitet er flere forhold: Om der på institutionen læses så mange studerende, at der findes et uddannelsesmiljø, at der er lærere, der har de kvalifikationer, der skal til for at drive uddannelsen, og at institutionen har det udstyr, der skal til, for at de studerende kan tilegne sig de efterspurgte kvalifikationer.

Tilskudssystemerne skal indrettes anderledes. De skal tilskynde til, at uddannelser betragtes som hele sammenhængende forløb, og samtidig sikre en høj kvalitet af uddannelserne.

Bevillingerne til uddannelserne skal skrues sådan sammen, at institutionerne altid har et incitament til dels at bringe den studerende op på det højeste mulige niveau, dels at den studerende består de foreskrevne eksaminer og kommer videre i uddannelsessystemet. Kun ved at have et helhedssyn på uddannelsesforløbet sikrer man kvalitet i alle dele af uddannelsen.

Under hensyn til EU's subsidiaritetsprincip skal der indføres kvalitetssikrings- og udviklingssystemer i alle uddannelser og på alle institutioner. En forudsætning for en løbende kvalitetsudvikling er, at institutionerne har nogle systemer, der kan hjælpe dem med at fastslå, hvor langt de er i kvalitetsprocessen, hvor der er mangler, og hvordan de kan komme videre. Derfor skal der udvikles kvalitetssikrings- og udviklingssystemer til alle dele af uddannelsessystemet. Disse tanker er fremlagt af Europa-Kommissionen, bl.a. gennem et europæisk kvalitetssikringsnet inden for de videregående uddannelser samt et net-

værk af aktører på skoleområdet, sidstnævnte med henblik på at sikre bedre evalueringsinstrumenter.

Der skal indføres fleksible lønformer bl.a. med resultat- og kvalifikationsløn, herunder særlige tillæg for dygtige undervisere. For at fremme den enkelte lærers og leders engagement i bestræbelserne på at nå det bedst mulige med eleverne og dermed den højst mulige kvalitet i uddannelserne skal der indføres lønsystemer, hvor det er muligt at belønne lærere og ledelser for den indsats, der udøves.

På de videregående uddannelser er det i dag de

forskningsmæssige kvalifikationer, der meriterer ved ansættelse. De eksisterende muligheder for at lægge vægt på pædagogiske kvalifikationer skal udnyttes. Der skal laves forsøg med resultat- og kvalifikationsløn samt mulighed for særlig præmiering af gode undervisere m.v., f.eks. ved at anvende lokale lønpuljemidler. I forlængelse heraf skal det overvejes, om der kan tænkes nye bevillingssystemer, hvor kvalitet indgår som et selvstændigt parameter på linje med en række andre forhold.

Skriftlig fremsættelse

Anders Mølgaard (V):

Som ordfører for forslagsstillerne tillader jeg mig herved at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om en national kvalitetsstrategi.

(Beslutningsforslag nr. B 81).

Jeg henviser i øvrigt til de bemærkninger, der ledsager forslaget, og anbefaler det til Tingets velvillige behandling